

5 december 1931 EEN VERTELLING UIT 'T DONKERE ZUIDEN

https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?facets%5Bperiode%5D%5B%5D=1%7C20e_eeuw%7C1930-1939%7C&query=schandelo&coll=ddd&maxperpage=50&sortfield=date&page=1&identificer=MMGAVL01:000013983:mpeg21:p013&resultsidentificer=MMGAVL01:000013983:mpeg21:a0118&rowid=1

- 5 Een geladen atmosfeer. HET ZWARTE WATER. VIII.
Benoorden Maaslo was de natuur van een somber-woeste schoonheid. Maar niet alleen om haar vennen en sompen werd de streek om het Zwarte Water gemedend. De geesten, die daar huisden, hadden den kinderen Adam's een eeuwig haat gezworen. Zij bewaakten een met den zondenvloek beladen, kerk- en kloosterschat, die in oude tijden in de veenplassen was verzonken. De juiste plaats ervan was in de herinnering der menschen verloren geraakt. Vele avonturiers hadden ernaar gezocht en zoo hun heil verspeeld. Aan het binnendringen in de geestenmaatschappij waren velerlei gevaren verbonden. Allereerst geraakte men in een republiek van holendwergen en boomkobolden. Dat waren de zielen van door de natuur misvormde en misdeelde wezens. Zij hadden zich tot taak gesteld het onrecht te wreken, dat de sterkere mensch den zwakkere pleegt aan te doen. De kleine monsters waren er aanvankelijk slechts op uit den mensch die het waagde hun gebied binnen te dringen, te bespotten om zijn zelfbewustheid. Hem steeds uitdagend, verlokten zij hem tot een snelle achtervolging. Maar juist als de sterveling, zeker van zijn brute overmacht, dacht een der kleine wezentjes te zullen vatten, verdwenen deze in de boomen of in den grond. Was de mensch op die manier genoeg gefopt en afgemat en was hem dan nog niet alle lust tot verder voorwaarts gaan benomen, dan gingen zij tot een regelrechten aanval over. Terwijl de kobolden hem vanuit de boomtoppen bekogelden en zoo al zijn aandacht naar boven trokken, legden de dwergen hem hun lagen en listen. Juist op het oogenblik, dat de overmoedige naar een der hoge schutters wilde grijpen, viel hij over een boomstronk zijn neus te pletter of brak in een konijnengat zijn been.
- Was het den koeenen mensch gelukt, elke struikeling te vermijden, dan arriveerde hij in het rijk der boschnimfen en waterfeeën. Dit waren de zielen van in lustzonden gestorven jonge meisjes. Uit weerwraak over het aan haar lichtgeloovigheid gepleegde bedrog, verleidden zij alle mannen en doodden in hen elk idealisme. Met haar schoonheid betooverden zij elk schepsel van vleesch en bloed en lokten het met zweele beloften het moerasland in, waar het, onmachtig werd het rechte pad terug te vinden en den verdrinkingsdood stierf in een zee van berouw.
- Wien het gelukte door te dringen tot aan den waterkant, werd verrast door de pracht en bloesemrijkdom van een reusachtige sierheester, die daar groeide. Maar wee den al te gretigen plukker! Te voller hij den plantengeur inademde, te sneller hij verstikte in de giftige uitwaseming der bloemen. In den sierstruik huisde de geest van een hoovaardige jonkvrouw, wier ziel bedorven en verloren was geraakt door de onmatige vleierij van haar dubbelhartige hofmakers. Haar gekrulde en geverfde haren vormden de takken van den struik. Wanneer deze kaalgeplukt zou zijn, zou de ziel der jonkvrouw haar verlossing vinden.
- De koelberekende, die aan de gevaren van dwergen en kobolden, van boschnimfen en waterfeeën was ontkomen en den verschrikingsdood door den sierstruik was ontgaan, was in staat om het water af te dreggen naar de begraafplaats van den schat. Maar om hem in bezit te krijgen moest hij eerst nog een wreede angstdreiging doorstaan. Doch welke deze was, had nog niemand kunnen oververtellen.
- Was dit groote gevaar overwonnen, dan was nog steeds niet het einddoel bereikt. De terugweg uit het geestenrijk was niet alleen even moeilijk en lang als de heenweg, men werd nu ook nog voortdurend op een valsch spoor gebracht door een menigte dwaallichtjes, die steeds den plas omzwierven. Deze waren de rondzwevende zielen van verdoolde geloovigen. Door valsche leerstellingen op den slechten weg geraakt, wreekten zij hun ongeluk door twijfel te zaaien in alle manmoedige harten. Dezen werd allereerst alle geloof in zichzelf ontnomen. Dan werden zij meegetroond naar een atmosfeer van verbijstering, waar getracht werd hen te overreden tot een verbond met den duivel. De overeenkomst in hartebloed op papier gesteld, zou hen doen heerschen over de aarde met al haar genietingen.
- Het was een akelige spookwereld, daar om het Zwarte Water, waarvan het binnentreden niet genoeg kon worden ontraden aan elken sterveling.
- Het kadaster had de landerijen geplaatst op naam van den heer Montagne, een Maaslosche notabele van ouden stam. Veel genot had hij niet van zijn eigendom. Zelf jaagde of vischte hij niet en geen landbouwer wilde er pachten en geen arbeider wilde er werken voor nog zoo hoog loon. Zoo werd het domein dus nimmer door menschen betreden, dan de enkele malen, dat Nollen (een boer, wiens hoeve aan den Zuidkant van Schandelo lag) er al dwalend in was terecht gekomen. Trouwens, die paar keer, dat de man het spookgebied onwillens had geschonden, hadden hem reeds duidelijk genoeg de straf der geesten op den hals gehaald. Sedert eenigen tijd ging Nollen's naam over de tong bij zijn medemenschen, waarvan enkelen durfden vertellen, dat de man zich vaak

bij nacht en ontij naar de bosschen om het Zwarte Water begaf. Hoewel men het er over eens was, dat het boer Nollen naar den vleeze ging, was men in het onzekere omtrent de ware oorzaken van zijn roekeloosheden. Er bestonden te dien aanzien twee uitgesproken meeningen. De eene partij geloofde, dat er van moed eenvoudig geen sprake meer was, sedert Nollen een betaalde dienaar der demonische partij was geworden. Hij was vermoedelijk aan den duivel verkocht. Volgens anderen was er wel degelijk sprake van een zekeren bravour. De kordaatheid van den landbouwer (meenden zij) gold geen onvoordeelige zaak. Voor het hout, dat hij in de geestenmaatschappij kapte en voor het wild dat hij er stroopte, was hij niemand betaling verschuldigd. Zoo al het sluwberekende heldengedrag van den Schandeloschen boer een feit mocht zijn, hij kreeg geen navolgers. Wel wekte zijn uiterlijke welstand benijders, maar zijn vergiftigd gemoed schrikte des te meer af. Immers, juist hij wist steeds te vertellen van de verschrikkingen van het gevloekte oord. En als hij zijn naaste burenen en verste vrienden beangstigde met zijn griezilverhalen, vergat hij nimmer te verklaren door welk een ongelukkig toeval hij de spookwereld was binnengeraakt en met welk een ijver hij haar weer had verlaten. Alleen hierdoor was het ook te verklaren, dat de geesten hem tot heden hadden gespaard. Niettemin, hij was ervan overtuigd, dat hij voortaan op geen pardon meer kon rekenen. De ondervinding van zijn laatsten spooktocht had hem al te duidelijk gemaakt, dat hij zich voortaan niet meer in den weg mocht vergissen. Wat hem toen was overkomen, was ontzettingwekkend van louter dreiging.

Kortelings, op een somberen winternamiddag, had hij een karrevracht hout gebracht aan het hotel Bellevue aan den Straelschen Weg. Het afladen was snel in zijn werk gegaan. De man wilde op tijd thuis zijn om nog den avonddienst in de Veldensche kerk te kunnen bijwonen. Het liep tegen Kerstmis. Bovendien, het donkerde vroeg en de nabijheid der spookwereld beangstigde niet gering. Nerveus klapte hij steeds met de zweep. De onrust van den mensch plantte zich over op het dier, dat aldra in een ongewonen gang voortjoeg. De wagen hobbelde, hortend en stootend, langs het karrespoor en de voerman, die alle moeite had om met de kar in evenwicht te blijven, had al spoedig alle leiding verloren. Plots botste het linkerrad met een geweldigen schok tegen een verhoogden berm, sprong daaroverheen en dook aan den anderen kant in den sompoever. Het kostte heel wat moeite het voertuig in het karrespoor terug te brengen. Eer het paard weer aantrok waren zware avondnevelen gevallen. Bij een kruisweg koos Nollen de verkeerde richting en ontdekte eerst zijn fout toen hij aan beide zijden van den weg belendende moerasstrooken bemerkte, die een omkeeren onmogelijk maakten. Toen verloor de man alle zelfvertrouwen en overleg. Hoe eer hij dat gevloekte eind weg ten einde was gereden, hoe beter, meende hij. Met de zweep jensend, dreef hij het paard aan, dat met den hobbelen wagen achter zich aan, steeds verder den moerasweg inhilde. De aardklonters vlogen omhoog en een tamelijke veenbrok, die tegen de achterschonken van het paard aankletste, maakte het beest schichtig, dat op hol sloeg. De kar dreigde om te slaan. De boer legde zich plat op den wagenvloer en gaf zich willoos over. Zoo lag hij daar als bewusteloos en bemerkte niet, dat de mist steeds dichter werd en de weg vochtiger. Zonder dat Nollen het beseftte, begon het paard door water te plassen.

Plotseling schrok de voerman wakker. Helop klonk het luiden van een torenklok, waarin Nollen de Veldensche kerktönen meende te herkennen. De klank van het gewijde metaal stemde hem blij; hij dacht het geestenrijk reeds te zijn gepasseerd. Met vaste hand greep hij de teugels en dreef ht paard in de richting van het klokgelui. Vroolijk klapte hij met de zweep. Wat was dat? Terwijl de nevelen zich opeens openden, doemden zware muren voor hem op. Vlakbij hem werd een breed-massieve kerktoren zichtbaar en hoog boven hem beierden de klokken, die zijn hart zoo hadden verblijd. En dan, daar voor, aan den kop van het paard, overwelfden Gothische bogen een geweldige kerkpoort, die zich opende met twee breede deurvleugels, welke zwaarmoedig vaneen weken. Terwijl de deurspleet zich steeds meer verruimde, drong uit de donkerte van het kerkportaal een aanrollende berg van wirrelende wolkenmassa's. Maar zie, wat daar uit de kerk kwam stuwen, dat waren kluwende drommen van schimmen, die golvend naar buiten spreidden en de kar zwevend kwamen omringen. Onderwijl de spookgestalten den boer naderden, verzwierden hun lichamen in het niet. Maar hun hoofden groeiden uit tot monstrueuze oogen, waarin het dof-glanzende staren oplichtte tot een flikkerheir van verschrikking. Het was een blik van onzegbare weemoed en afgrijzen, die Nollen aanzag uit een zee van aschgrauwe spookgezichten. Intusschen klonk den man een vreemdsoortig gezang in de ooren. Met een dof monotoon geweeklaag beheerschte een zwaarmoedig koraal den onderton, maar daarbovenuit klonk schelop een woeste vloekzang van wraak en verdoemenis. De loome orgeltonen overvulden

- 135 boer Nollen's ooren als een vloedzee de keelholten van den drenkeling. Hij snakte naar stilte. De woedende snerptoonen veroorzaakten hem een lichamelijke pijn. In zijn voorhoofd vrat een wee gevoel. Terwijl een weemoedig gebrom zijn hersenen ploffend in elkaar drukten, voelde hij hoe zijn hartslag stilstond.
- 140 Maar nu eerst onderscheidde Nollen duidelijk enkele van de geesten, die rond hem krioelden. Met holwangige gezichten, verwrongen in een akeligen doodsgrijns, en met de knekelarmen omhoog geheven, balden zij hun knokige vuisten. Ook het paard zag de dreiging der schimmen. Het steigerde. De kar bonkte omhoog en Nollen, achteruit struikelend, verwachtte zijn doodsva. In zijn nood stamelde hij een warme bede: "Heilige Maria, sta mij bij!"
- 145 Nauwelijks was de geest dier woorden uit zijn hart gevloten, of alle vloekzang verstomde. De schimmen verwaasden tot een avondmist en de kerkmuren verzonken in het niet. Kalm reed de wagen vooruit en Nollen zag hoe een goudgele gestalte het paard bij de teugels leidde. De boer vreesde niet meer. Ook niet, toen hij naast zich een zwarte gestalte ontwaarde, die hem aan het oor fluisterde: "Loof de Heilige, die U ditmaal heeft gered. Maar wee U, zoo ge bij ons durft wederkeeren! Onherroepelijk zult ge aan ons zijn overgeleverd. Niet hier zullen wij U beangstigen. Daar ginds, in uw eigen huis, zal een heirleger van demonen zich aan uw naakte bange ziel vertoonen!"
- 155 Nollen maakte het teeken des kruises en de zwarte gestalte verdween. Ook de leidinggevende gestalte was niet meer bij het paard. Dit volgde een goudgeel vlammetje, dat de kar vooruitzweefde. De boer volgde rustig, maar toen het paard de woning bereikte was het reeds helle morgen. De menschen, die hem toen vonden, in diepen slaap en verstijfd van de koude, uitgestrekt op den bodem van de kar, geloofden gemakkelijk, dit hij zijn laatsten
- 160 tocht in het geestenrijk had gedaan. En toch, zooals al te snel zou blijken, zij vergisten zich.